

Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Grđanske
Inicijative

KOJA SU VAŠA LJUDSKA PRAVA I KAKO DA IH ZAŠTITITE?

Projekat finansira Evropska unija

Ljudska prava su urođena prava svih ljudi zbog toga što su ljudska bića.

Država mora uvijek poštovati čovjeka kao osobu i štiti njegova/njena ljudska prava i od sebe i od drugih osoba. Niko ne može koristiti svoja prava na način da ugrozi prava drugoga.

Ljudska prava mogu se ograničiti jedino u posebnim okolnostima i u skladu sa zakonom.

Koja su vaša ljudska prava i kako da ih zaštitite?

Izdavač:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Za izdavača:

Daliborka Uljarević

Autorka:

Marijana Laković Drašković

Saradnice na projektu:

Tamara Milaš

Svetlana Pešić

Dizajn i produkcija:

Centar za građansko obrazovanje (CGO)

Štampa

Studio MOUSE - Podgorica

Tiraž

1,500

Publikacija je dio projekta "Ubrzajmo ljudska prava!", koji sprovodi Centar za građansko obrazovanje (CGO) u saradnji sa Građanskim inicijativama (GI) iz Beograda, uz finansijsku podršku Delegacije EU u Crnoj Gori.

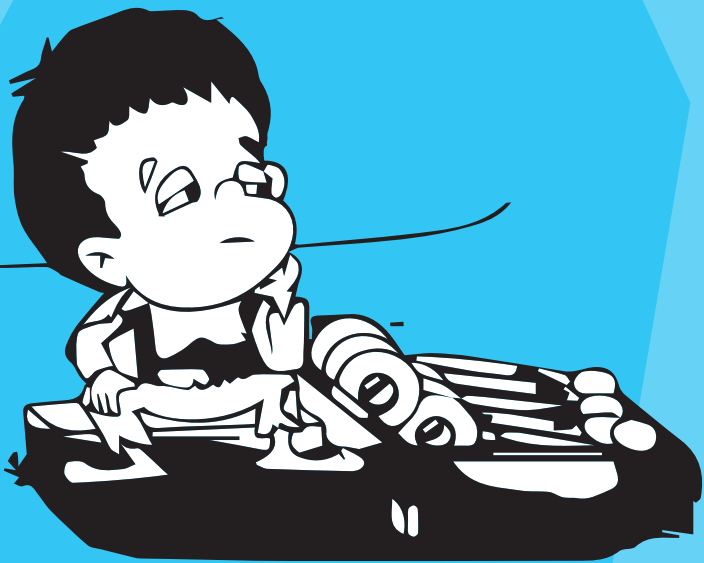
Centar za građansko obrazovanje
Centre for Civic Education

Sadržaj ove publikacije je isključiva odgovornost Centra za građansko obrazovanje (CGO) i ni na koji način ne može biti interpretirana kao zvanični stav Evropske unije.

SADRŽAJ

Koja ljudska prava garantuje država	7
Koja još ljudska prava garantuje država osobama sa invaliditetom?	13
Koja još ljudska prava garantuje država pripadnicima manjinskih naroda i drugih nacionalnih zajednica?	15
Koja još ljudska prava garantuje država ženama?	18
Koja još ljudska prava garantuje država djeci?	20
Što je to diskriminacija?	23
Kako zakon definiše diskriminaciju?	24
Što su to lična svojstva?	26
Da li je svako pravljenje razlike zasnovano na ličnom svojstvu diskriminacija?	26
O zaštiti ljudskih prava	28
Što trebate da uradite ako smatrate da ste diskriminirani?	28
Zaštita ljudskih prava i sloboda pred institucijom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore	31
Zaštita ljudskih prava i sloboda pred Ustavnim sudom...36	
Zaštita ljudskih prava i sloboda pred Evropskim sudom za ljudska prava	38
Zaštita ljudskih prava i sloboda pred Komitetom za ljudska prava	43

KOJA LJUDSKA PRAVA GARANTUJE DRŽAVA?

- Pravo na život je neodvojivo od čovjekove ličnosti. U Crnoj Gori je zabranjena smrtna kazna;
- Pravo na dostojanstvo i sigurnost čovjeka, na nepovrjedivost fizičkog i psihičkog integriteta, njegove privatnosti i ličnih prava, te pravo da niko ne smije biti podvrgnut mučenju ili nečovječnom ili ponižavajućem postupanju niti držati u ropstvu

ili ropskom položaju, kao ni tjerati na prinudni rad drugoga;

- Ravnopravnost žene i muškaraca;
- Pravo na zaštitu podataka o ličnosti, a zabranjuje se upotreba podataka o ličnosti van namjene za koju su prikupljeni, i svako ima pravo da bude upoznat sa podacima koji su prikupljeni o njegovoj ličnosti i pravo na sudsku zaštitu u slučaju zloupotrebe;
- Pravo na ličnu slobodu i bezbjednost ličnosti, s tim što je dopušteno lišavanje slobode i postupanje s licima lišenim slobode samo iz razloga i u postupku koji su predviđeni zakonom;
- Pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom;
- Pravo svojine i tog prava niko ne može biti lišen ili je to pravo ograničeno samo u slučajevima kada to zahtijeva javni interes i uz pravičnu naknadu;
- Pravo nasljeđivanja;
- Pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti osobe, kao i da promijeni vjeru ili uvjerenje i sam/a ili u zajednici sa drugima, javno ili privatno, ispoljava vjeru ili uvjerenje molitvom, propovijedima, običajima ili boredom, a niko nije obavezan da se izjašnjava o svojim vjerskim i

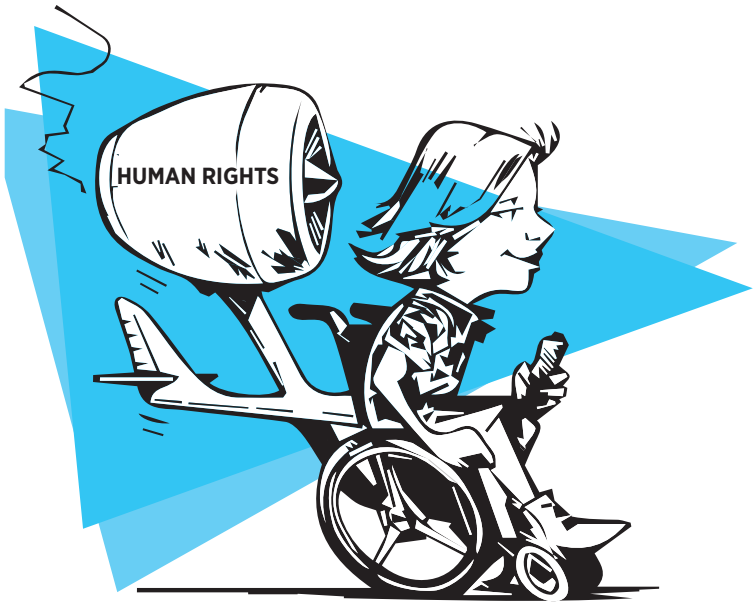
- drugim opredjeljenjima;
- Pravo izražavanja govorom, pisanom riječju, slikom ili na drugi način;
 - Pravo na slobodu mirnog okupljanja, bez odobrenja, uz prethodnu prijavu nadležnom organu, koje se može privremeno ograničiti;
 - Pravo političkog, sindikalnog i drugog udruživanja i djelovanja, bez odobrenja, uz upis kod nadležnog organa;
 - Pravo da bira i da bude biran ima državljanin/ka Crne Gore koji je navršio 18 godina života i ima najmanje dvije godine prebivalište u Crnoj Gori;
 - Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života i porodice, pri čemu se jemči nepovredivost stana;
 - Nepovrediva je tajnost pisama, telefonskih razgovora i drugih sredstava opštenja;
 - Pravo na slobodu kretanja, nastanjivanja i napuštanja Crne Gore;
 - Pravo na rad, na slobodni izbor zanimanja i zapošljavanja, na pravične i humane uslove rada, na pravičnu i jednaku za rad iste vrijednosti nagradu, ograničeno radno vrijeme i plaćeni odmor, na zaštitu na radu s tim što mladi, žene i lica sa invaliditetom imaju pravo na posebnu zaštitu na radu i na zaštitu za vrijeme nezapošljenosti;
 - Zaposleni imaju pravo na štrajk, uz ograničenja za

zaposlene u vojsci, policiji, državnim organima i javnoj službi;

- Socijalno osiguranje zaposlenih je obavezno, a država obezbjeđuje materijalnu sigurnost licu koje je nesposobno za rad i nema sredstava za život;
- Pravo na zdravstvenu zaštitu;
- Pravo na školovanje je zajemčeno, a osnovno školovanje je obavezno i besplatno;
- Pravo na zdravu životnu sredinu, na blagovremeno i potpuno obavještanje o stanju životne sredine, na mogućnost uticanja prilikom odlučivanja o pitanjima značajnim za životnu sredinu i na pravnu zaštitu ovih prava;
- Pravo na najbolje fizičko i mentalno zdravlje treba da obezbijedi pojedincu/ki najviši dostupni standard fizičkog i mentalnog zdravlja, što zavisi ne samo od nivoa neposredne medicinske zaštite već i od vremena u kojem se živi, kao i od ishrane, vode, uslova stanovanja, i slično;
- Pravo na učešće u kulturnom životu podrazumijeva obavezu države da aktivno pomaže i ohrabruje učešće u kulturnom životu, kao i da pomaže očuvanje i razvoj kulture;
- Jemči se sloboda naučnog, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, kao i sloboda objavljivanja naučnih i umjetničkih djela, naučnih otkrića i tehničkih

izuma, a njihovim stvaraocima moralna i imovinska prava;

- Pravo na traženja azila u Crnoj Gori stranca, ako strahuje od progona zbog svoje rase, jezika, vjere ili pripadnosti nekoj naciji ili grupi ili zbog političkih uvjerenja;
- Pravo pristupa informacijama u posjedu državnih organa i organizacijama koje vrše javna ovlašćenja;
- Zabranjena je diskriminacija, kako neposredna tako i posredna.

KOJA JOŠ LJUDSKA PRAVA GARANTUJE DRŽAVA OSOBAMA SA INVALIDITETOM?

- Pravo na ljekarski, psihološki i funkcionalni tretman, uključujući i pravo na pomagala;
- Pravo na zdravstvenu i socijalnu rehabilitaciju, obrazovanje i stručno osposobljavanje;
- Pravo na savjetovanje, vođenje i pomoć pri zapošljavanju;
- Pravo na život u svojoj porodici;
- Pravo na učestvovanje u svim društvenim i kreativnim aktivnostima u svojoj zajednici;
- Pravo na slobodu od iskorištavanja, nečovječnog posupanja i kazne, diskriminacije i povrede ličnog dostojanstva;
- Niz drugih prava koja podstiču razvoj sposobnosti i vještina, kao i bržu integraciju u društvo.

Davanjem ovih prava osobama sa invaliditetom, država omogućava da one dostignu stanje maksimalno moguće samostalnosti i minimalne zavisnosti.

HUMAN RIGHTS!

KOJA JOŠ LJUDSKA PRAVA GARANTUJE DRŽAVA PRIPADNICIMA MANJINSKIH NARODA I DRUGIH NACIONALNIH ZAJEDNICA?

Pripadnicima/cama manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica jemče se prava i slobode koja mogu koristiti pojedinačno i u zajednici sa drugima:

- Na izražavanje, čuvanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne, etničke, kulturne i vjerske posebnosti;
- Na izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola i obilježavanje nacionalnih praznika;
- Na upotrebu svog jezika i pisma u privatnoj, javnoj i službenoj upotrebi;
- Na školovanje na svom jeziku i pismu u državnim ustanovama, kao i da nastavni programi obuhvataju i istoriju i kulturu pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- Da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu - organi lokalne samouprave, državni i sudski organi -

- vode postupak i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- Da osnivaju prosvjetna, kulturna i vjerska udruženja uz materijalnu pomoć države;
 - Da sopstveno ime i prezime u službenim ispravama upisuju i koriste na svom jeziku i pismu;
 - Da u sredinama sa značajnim učešćem u stanovništvu tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani i na jeziku manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
 - Na autentičnu zastupljenost u Skupštini Crne Gore i skupštinama jedinica lokalne samouprave u kojima čine značajan dio stanovništva, shodno principu afirmativne akcije;
 - Na srazmjernu zastupljenost u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave;
 - Na informisanje na svom jeziku;
 - Da uspostavljaju i održavaju kontakte sa građanima/kama i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno-istorijsko nasljeđe, kao i vjerska ubjeđenja;
 - Na osnivanje savjeta za zaštitu i unapređenje posebnih prava.

KOJA JOŠ LJUDSKA PRAVA GARANTUJE DRŽAVA ŽENAMA?

- Na ravnopravno učešće u javnom i političkom životu;
- Na vršenje funkcija u predstavničkim tijelima u državi i u međunarodnim organizacijama;
- Na jednak pristup prilikom dobijanja, promjene ili zadržavanja državljanstva nakon sklapanja braka;
- Na jednakost u vaspitanju i obrazovanju;
- Na jednake uslove zapošljavanja, nagrađivanja na radu, odmora...;
- Na posebne uslove rada i besplatnu zdravstvenu zaštitu tokom trudnoće, uključujući pravo na slobodu od sankcija zbog trudnoće, porodiljskog ili bračnog statusa;
- Na socijalnu i drugu pomoć radi usklađivanja porodičnih i profesionalnih obaveza;
- Na ravnopravnost pred zakonom prilikom izbora supružnika, sklapanja braka, ispunjavanja roditeljskih obaveza i osiguranja porodičnog života i imovine;
- Diskriminacija po osnovu pola je zabranjena;
- Nasilje u porodici je krivično djelo.

KOJA JOŠ LJUDSKA PRAVA GARANTUJE DRŽAVA DJECI?

- Na život, priznato od momenta rođenja, i na opstanak nakon rođenja;
- Na ime, na staranje, državljanstvo, na saznanje ko su im roditelji, po mogućnosti i na njihovu brigu;
- Na očuvanje svog identiteta koje uključuje državljanstvo, ime i porodične veze bez nezakonitog miješanja, a u slučaju povrede ovog prava, pravo na odgovarajuću pomoć za njegovo vraćanje;
- Da ne bude odvojeno od svojih roditelja, osim u posebnim slučajevima i u skladu sa zakonom;
- Na informaciju o odsutnom roditelju (slučajevi pritvora, zatvora, izgnanstva, deportacije i smrti), koje može biti uskraćeno jedino za dobrobit djeteta;
- Na zaštitu države od nelegalnog transfera i nevraćanja djece iz inostranstva;
- Pravo da bude saslušano u svim sudskim i administrativnim postupcima koji se odnose na dijete, neposredno ili preko zastupnika, u skladu s proceduralnim pravilima nacionalnog zakonodavstva;
- Na zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere zaštite od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda, zanemarivanja ili nemarnog odnosa, maltretiranja ili eksploatacije,

uključujući i seksualnu zloupotrebu, dok je na brizi roditelja, zakonitih staratelja ili drugog lica kome je povjerena briga o djetetu;

- Na zaštitu od samovoljnog ili nezakonitog miješanja u njegov privatni ili porodični život, dom ili ličnu prepisku, kao i od nezakonitog napada na njegovu čast ili ugled;
- Korpus prava iz krivičnog postupka;
- Na obrazovanje;
- Na slobodno vrijeme, odmor i kulturne aktivnosti;
- Na zaštitu od rada koji ugrožava zdravlje ili obrazovanje i razvoj djeteta;
- Na zaštitu od zloupotreba droga, seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, prostitucije i pornografije;
- Na zaštitu od trgovine djecom;
- Na zaštitu od bilo kojih formi iskorištavanja.

Djetetu pripadaju i politička prava:

- Na slobodu izražavanja;
- Na slobodu informisanja;
- Na slobodu mišljenja, savjesti i vjeroispovijesti;
- Na slobodu udruživanja i slobodu mirnog okupljanja.

ŠTO JE TO DISKRIMINACIJA?

Diskriminacija, u širem smislu, znači nejednako postupanje prema jednom licu ili grupi lica na osnovu činjenice koja ih određuje „različitima“, tj na osnovu nekog ličnog svojstva. U tom smislu, „diskriminisan/a“ je ona/a koji je doveden/a u nejednak položaj u odnosu na druge.

Diskriminisan/a možete biti: u školi, na fakultetu, u bolnici, u postupku pred državnim organom, na ulici, u gradskom prevozu, na radnom mjestu, u sudu i na drugim mjestima.

U Crnoj Gori, prema posljednjim istraživanjima, najčešće su diskriminisane osobe sa invaliditetom, Romi, osobe različite seksualne orijentacije i rodnog identiteta, žene, starije osobe...

KAKO ZAKON DEFINIŠE DISKRIMINACIJU?

Diskriminacija je svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na *rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima.*

Diskriminacijom se smatra i podsticanje, pomaganje, davanje instrukcija, kao i najavljena namjera da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po osnovu nekog od ličnih svojstava.

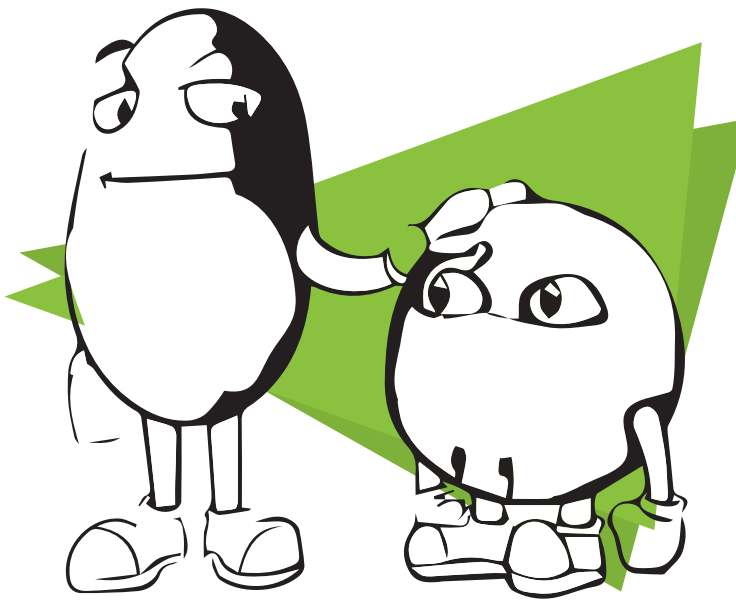
ŠTO SU TO LIČNA SVOJSTVA?

Da bi neko postupanje bilo diskriminacija, potrebno je da se ono zasniva na nekom ličnom svojstvu, što znači da se prema nekome nejednako postupa samo zato što je osoba sa invaliditetom, što je određene nacionalnosti, vjeroispovijesti, starosne dobi, pola, drugačije seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i td.

DA LI JE SVAKO PRAVLJENJE RAZLIKE ZASNOVANO NA LIČNOM SVOJSTVU DISKRIMINACIJA?

Diskriminatorno postupanje je samo ono gdje je pravljenje razlike, nejednako postupanje ili propuštanje – neopravdano.

Da bi se obezbijedilo da osobe ili grupe ljudi koje su u lošijem položaju budu potpuno ravnopravne, uvode se posebne mjere, koje se još zovu i mjere afirmativne akcije. Cilj uvođenja ovih mjera je da se ukinu nejednakosti i da se postigne stvarna ravnopravnost među ljudima.

O ZAŠTITI LJUDSKIH PRAVA

ŠTO TREBATE DA URADITE AKO SMATRATE DA STE DISKRIMINISANI?

Ako smatrate da ste diskriminirani/a možete se obratiti pritužbom Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Takođe, možete podnijeti prijavu Upravi za inspeksijske poslove (odsjeku za tržišnu inspekciju, odsjeku za inspekciju rada, odsjeku za inspekciju turizma, odsjeku za inspekciju urbanizma ili drugim odsjecima, ili drugim inspeksijskim službama, u zavisnosti od problema koji imate).

Svako ko smatra da je povrijeđen/a diskriminatornim postupanjem organa, privrednog društva, drugog pravnog lica, preduzetnika i fizičkog lica može se obratiti tužbom sudu, u roku od godinu dana od dana saznanja za učinjenu diskriminaciju, a najkasnije u roku od tri godine od dana izražene diskriminacije. U postupku za zaštitu od diskriminacije, mjesno je nadležan, pored suda opšte mjesne nadležnosti, i sud na čijem području je prebivalište, odnosno sjedište tužioca.

Tužbom možete tražiti:

- 1) utvrđenje da je tuženi/a diskriminatorски postupao/la prema tužiocu;
- 2) zabranu vršenja radnje od koje prijete diskriminacija, odnosno zabranu ponavljanja radnje diskriminacije;
- 3) uklanjanje posljedica diskriminatorskog postupanja;
- 4) naknadu štete, u skladu sa zakonom;
- 5) objavljivanje presude kojom je utvrđena diskriminacija u medijima na trošak tuženog.

Ako ste pretrpjeli nasilje, bilo fizičko, psihičko, seksualno ili ekonomsko možete pozvati policiju na broj telefona 122, ili podnijeti prijavu nadležnom Državnom tužiocu odnosno Upravi policije Crne Gore (Centru bezbjednosti ili odjeljenju bezbjednosti u opštini gdje se desio događaj).

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA PRED INSTITUCIJOM ZAŠTITNIKA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE

Zaštitnik samostalno i nezavisno, na načelima pravde i pravičnosti, preuzima mjere za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kad su povrijeđena aktom, radnjom ili nepostupanjem organa, mjere za sprječavanje mučenja i drugih oblika nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja i mjere za zaštitu od diskriminacije i promociju jednakosti. Nema ovlašćenja u odnosu na rad sudova, osim u slučaju odugovlačenja sudskih postupaka, neizvršenja sudskih odluka i očiglednih zloupotreba procesnih ovlašćenja. U vršenju svoje funkcije djeluje tako što: ukazuje, upozorava, kritikuje, predlaže ili preporučuje. Zaštitnik je i centralna institucija za zaštitu od diskriminacije i promociju jednakosti.

Zaštitniku se može obratiti svako ko smatra da su aktom, radnjom ili nepostupanjem organa povrijeđena njegova/njena prava ili slobode, a kada je u pitanju

diskriminacija, za diskriminatorско postupanje od strane ne samo državnih organa već svih pravnih i fizičkih lica. Postupa i po sopstvenoj inicijativi (uz obaveznu saglasnost oštećenog). Lice koje podnosi pritužbu ili učestvuje u postupku ne može zbog toga biti pozvano na odgovornost niti dovedeno u nepovoljni položaj.

Ako se radi o povredi prava djeteta, pritužbu može podnijeti njegov roditelj, odnosno staratelj ili zakonski zastupnik. Ukoliko je pravo djeteta povrijeđeno, pritužbu može podnijeti organizacija ili organ koji se bavi zaštitom prava djeteta.

Pritužba se može podnijeti i preko poslanika, kao i organizacije koja se bavi zaštitom ljudskih prava i sloboda. Lice lišeno slobode ima pravo da ponese pritužbu u zapečaćenoj koverti. Ovlašćeno lice organa, organizacije i ustanove u kojem boravi lice lišeno slobode dužno je da pritužbu ili drugo pismeno tog lica, neotvoreno i nepročitano, odmah dostavi Zaštitniku.

Pritužba se podnosi u roku od šest mjeseci od dana saznanja za učinjenu povredu ljudskih prava i sloboda, odnosno u roku od jedne godine od dana učinjene povrede. Izuzetno, Zaštitnik može postupati i po isteku roka od jedne godine, ako ocijeni da značaj slučaja to zahtijeva.

Pritužba se može podnijeti poštom, putem maila, a može se koristiti i posebni obrazac sa web stranice www.ombudsman.co.me, kao i neposredni dolazak u prostorije Zaštitnika.

Pritužba sadrži naziv organa na čiji se rad odnosi, opis povrede ljudskih prava i sloboda, činjenice i dokaze koji potkrepljuju pritužbu, podatke o tome koja su pravna sredstva iskorišćena, lično ime i adresu podnosioca pritužbe i naznaku o tome da li je podnosilac saglasan da se njegovo ime otkrije u postupku. Ako pritužba ne sadrži sve potrebne podatke ili je nerazumljiva, Zaštitnik može od podnosioca zatražiti da je u određenom roku dopuni. Postupak pred Zaštitnikom je tajan i besplatan.

Zaštitnik može, u postupku ispitivanja pritužbe, uputiti podnosioca da iskoristi druga pravna sredstva za otklanjanje povrede na koju ukazuje, ukoliko smatra da se povreda može otkloniti samo tim sredstvima ili bi otklanjanje povrede bilo efikasnije.

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda, Zaštitnik daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, o čemu obaviještava podnosioca pritužbe.

Kad utvrdi da je došlo do povrede ljudskih prava i sloboda, mišljenje sadrži i preporuku o tome što treba preduzeti da bi se povreda otklonila, kao i rok za njeno otklanjanje.

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA PRED USTAVNIM SUDOM

Svako ko smatra da su mu pojedinačnim aktom državnog organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave ili pravnog lica koje vrši javna ovlašćenja povređena ljudska prava i slobode zajemčene Ustavom, može se obratiti Ustavnom sudu Crne Gore ustavnom žalbom. Ustavna žalba se podnosi u roku od 60 dana od dana dostavljanja pojedinačnog akta protiv kojeg se može podnijeti ustavna žalba.

Ustavna žalba mora da sadrži: ime i prezime, prebivalište ili boravište, odnosno naziv i sjedište podnosioca ustavne žalbe, ime i prezime njegovog/njenog punomoćnika, broj i datum akta protiv koga je žalba izjavljena i naziv organa koji ga je donio, ljudsko pravo ili sloboda zajemčena Ustavom za koje se tvrdi da je povrijeđeno, sa navođenjem odredbe Ustava kojom se to pravo,

odnosno sloboda jemči, razloge žalbe i navode u čemu se sastoji povreda ili uskraćivanje prava, zahtjev o kome Ustavni sud treba da odluči i potpis podnosioca ustavne žalbe. Uz ustavnu žalbu, podnosi se i ovjereni prepis osporenog pojedinačnog akta, dokazi da su iscrpljena pravna sredstva, kao i drugi dokazi od značaja za odlučivanje. Obrazac za ustavnu žalbu je dostupan na www.ustavisud.me.

Ustavni sud odlučuje samo o povredi ljudskog prava i slobode kako je navedeno u ustavnoj žalbi, i to odlukom kojom se ustavna žalba usvaja ili odbija kao neosnovana. Kad Ustavni sud utvrdi da je osporenim pojedinačnim aktom povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda zajemčena Ustavom, usvojiće ustavnu žalbu i ukinuće taj akt, u cjelini ili djelimično, i predmet vratiti na ponovni postupak organu koji je donio ukinuti akt.

Ako je u vrijeme donošenja odluke Ustavnog suda prestalo pravno dejstvo osporenog pojedinačnog akta, Ustavni sud će odlukom utvrditi postojanje povrede kad nađe da je povrijeđeno ljudsko pravo ili sloboda zajemčeno Ustavom.

Odluka Ustavnog suda kojom je uvažena ustavna žalba ima pravno dejstvo od dana dostavljanja učesnicima u postupku.

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA

Pojedinac ili pravno lice (poput preduzeća ili udruženja) može podnijeti predstavku (aplikaciju, tužbu) Evropskom sudu za ljudska prava u Strazburu, ako smatra da je lično i direktno bio žrtva kršenja prava od strane države članice Savjeta Evrope (što obično znači unutar njene teritorije) ili više njih jemčenih Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i/ili njenim Protokolima nakon što je iscrpio sva unutrašnja pravna sredstva unutar države protiv koje se odnosi predstavka, a koja Sud smatra djelotvornim. Konvencija sadrži listu prava i jemstava koje priznaje svaka država članica Savjeta Evrope.

Predstavka mora biti podnesena u roku od šest mjeseci od dana donošenja konačne presude unutrašnjeg pravosuđa.

Predstavka se mora odnositi na jedno od prava garantovanih Konvencijom: pravo na život, pravo na pravično suđenje, pravo na slobodu i bezbjednost ličnosti, pravo na slobodu izražavanja, pravo na slobodu misli, savjesti i vjeroispovijesti, pravo na slobodu udruživanja, pravo na slobodu okupljanja, pravo na efikasan pravni lijek, pravo na mirno uživanje imovine i pravo na slobodne izbore. Takođe, Konvencija zabranjuje: mučenje i nečovečno ili ponižavajuće postupanje i kažnjavanje, ropstvo ili ropски položaj i prinudan rad, diskriminaciju u uživanju prava i sloboda zagantovanih Konvencijom, proterivanje sopstvenih državljana od strane države ili sprečavanje njihovog ulaska u zemlju i kolektivno proterivanje stranaca.

Predstavka se podnosi pismom Sudu (na engleskom ili francuskom jeziku ili na službenom jeziku jedne od zemalja koje su ratifikovale Konvenciju, što znači i na crnogorskom), davanjem jasnih informacija koje se odnose na predstavku ili popunjavanjem formulara za podnošenje predstavke i slanjem, uz odgovarajuću dokumentaciju, na adresu: *Registar; European Court of Human Rights; Council of Europe; F-67075 Strasbourg Cedex; FRANCE.*

U pismu, ili formularu predstavke, treba dati: kratak rezime vezan za činjenice i žalbe; indikacije o tome koja prava iz Konvencije su kršena; pravna sredstva (ljekove) koja su već korišćena; fotokopije presuda koje su već donijete po predmetnom slučaju (dokumentacija se ne vraća) i potpis podnosioca ili zastupnika. Ako podnosilac ne želi da mu identitet bude objelodanjen, mora o tome obavestiti Sud, iznoseći razloge za to. Odluku o tome da li će razlozi biti prihvaćeni donosi predsjednik Suda. Sekretarijat suda može tražiti dodatna dokumenta, informacije ili objašnjenja u vezi predstavke.

Razmatranje predstavke je besplatno, a podnosilac snosi samo svoje troškove (dnevnice advokata, troškovi istraživanja ili prepiske). Savjet Evrope ima mehanizme za novčanu nadoknadu na ime pravne pomoći za podnosioc predstavlki koji nemaju dovoljno sredstava da sami plate zastupnika. U tom smislu, podnosilac se može obratiti Sudu za pravnu pomoć, koja se ne odobrava po automatizmu niti za vrijeme odvijanja prvih stadijuma postupka. Detaljno uputstvo je dostupno na: http://www.echr.coe.int/Documents/Notes_for_Filling_in_the_Application_Form_2014_1_MNE.pdf

Sud prvo razmotra da li je predstavka prihvatljiva. Ako

uslovi nisu ispunjeni, predstavka će biti odbijena. Ako je podnositelj podnio nekoliko predstavlki, Sud može jednu ili više proglašiti prihvatljivim i ostale odbiti i takva odluka je konačna.

Ako je jedna ili više predstavlki podnosioca proglašena prihvatljivim, Sud će podstaći strane (podnositelj i država) da dođu do prijateljskog poravnjenja. Ako ne dođe do poravnjenja, Sud će razmatrati slučaj u meritumu i odlučiti da li je došlo do kršenja Konvencije ili ne.

Kada Sud utvrdi da je došlo do kršenja odredbi Konvencije, podnositelj može dobiti „pravično zadovoljenje”, tj. određenu sumu novca kao nadoknadu za štetu koja mu je nanijeta. Takođe, Sud može tražiti da se preduzmu određene individualne mjere (kao npr. ponovno otvaranje predmeta u slučaju nepravičnog postupka, uništavanja informacija dobijenih povredom prava na privatnost ili poništenja odluke o deportaciji) ili opšte mjere (kao npr. promjene u zakonodavstvu ili u sudskoj praksi) koje su neophodne kako bi država ispunila obaveze koje proizilaze iz presude. Sud takođe može zatražiti od tužene države da podnosiocu nadoknadi troškove koje je imao u procesu prezentacije svojeg slučaja. Ako Sud utvrdi da nije bilo kršenja Konvencije, podnositelj ne mora da snosi nikakve dodatne troškove (kao npr. troškove ostvarene od strane tužene države).

Preispitivanje presude Suda moguće je ako se otkrije činjenica koja po svojoj prirodi može da ima odlučujući uticaj i koja nije bila poznata stranci, niti se može pretpostaviti da joj je bila poznata u trenutku izricanja presude i ako stranka u roku od šest mjeseci od kada je saznala za tu činjenicu uputi zahtjev Sudu za preispitivanje izrečene presude (<http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CCPR/Pages/CCPRIndex.aspx>).

Država na koju se presuda odnosi u obavezi je da djeluje u skladu sa njom. O izvršenju presude stara se Komitet ministara Savjeta Evrope.

ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA PRED KOMITETOM ZA LJUDSKA PRAVA UJEDINJENIH NACIJA

Komitet za ljudska prava Ujedinjenih nacija ustanovljen je Paktom o građanskim i političkim pravima. Da bi eventualna kršenja ljudskih prava, utvrđena Paktom, zaista i bila „preispitivana“ od strane Komiteta, potrebno je da je država ne samo ratifikovala Pakt, već i Fakultativni protokol uz Pakt o građanskim i političkim pravima.

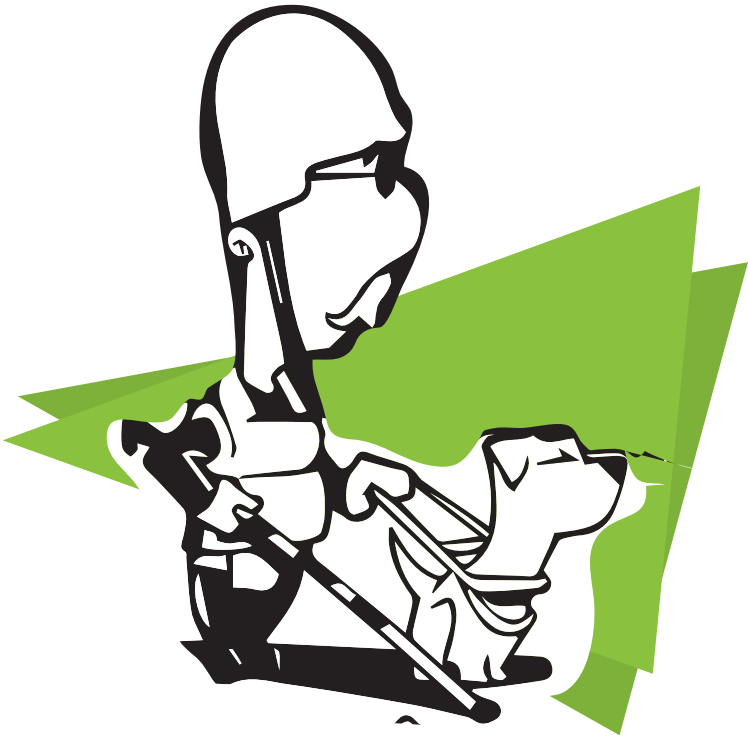
Komitet ima tri ključne nadležnosti:

- da rješava sporove između država članica u slučaju kršenja Pakta,
- da razmatra izveštaje država-članica o realizaciji prava utvrđenih ovim Paktom,
- da preispituje i odlučuje o predstavkama pojedinaca iz država članica Pakta usled navodnog kršenja njihovih prava utvrđenih Paktom.

Ova poslednja podrazumijeva da se svaki građanin/ka države, koja je ratifikovale Pakt i Protokol, što je slučaj sa Crnom Gorom, može predstavkom obratiti Komitetu kada smatra da je njegovo/njeno pravo, utvrđeno Paktom, povrijeđeno, pod uslovom da je prethodno iscrpio/la sva pravna sredstva u državi - članici, kao i

druge formalne uslove utvrđene Poslovníkom (Pravilima postupanja Komiteta).

Nakon prijema predstavke i utvrđivanja da li su ispunjeni formalni uslovi, Komitet upućuje predstavku državljaniци protiv koje je predstavka podnijeta. U narednih šest meseci, država je dužna da dostavi Komitetu pismena objašnjenja ili izjave koje treba da doprinesu rješenju slučaja. Pravila postupanja predviđaju da se u cilju ubrzanja postupka formiraju radne grupe koje mogu da budu sastavljene od najviše pet članova koje razmatraju predstavke i daju preporuke o prihvatljivosti Komitetu. Oni, zatim, pripremaju prijedlog smjernica i dostavljaju ga Komitetu. Komitet na nejavnoj sjednici rasmatra predstavku i prijedlog smjernica, a zatim upozna je zainteresovanu državu i pojedinca sa nalazima koje je ustanovio. Sekretarijat dalje distribuira smjernice sa preporukama.

ISBN 978-86-85591-54-9

COBISS.CG-ID 26363664

Centar za građansko obrazovanje

Njegoševa 36/I Podgorica

Tel: +382 20 665 327

Fax: +382 20 665 112

www.cgo-cce.org

Email: info@cgo-cce.org